

מדינת ישראל **משרד הביטחון**

אגף ההנדסה והבינוי
נוהל אגף מס' 002.013
בנושא: תכנון התאמות נגישות לאנשים עם מוגבלויות במתקנים צבאיים

הנוהל נערך והופץ ע"י חט' נהלים ובקרה

תאריך עדכון: 13.11.2019
תאריך פרסום: 24.11.2015
פרק: 002
מספר עמודים: 09 כולל נספח

כללי

1. צה"ל כגוף ציבורי במדינת ישראל, אשר לו מתקנים הפרוסים ברחבי הארץ בהם שוהים/מבקרים גורמים רבים מידי יום, לרבות אנשים עם מוגבלות, נדרש לעמוד בחוקים ובתקנות ובתקנים הנוגעים לנגישות מבנים תשתיות וסביבה, לרבות- חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות התשנ"ח 1998, חוק התכנון והבנייה התשכ"ה-1965, פרק ה' 1, תקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), תש"ל-1970 תוספת שנייה, חלק ח'1 התאמות נגישות לאתר תשס"ח 2008.

מטרה

2. הגדרת הנחיות לתכנון הנגישות במבנים ובמתקנים הצבאיים עבור כלל המשתמשים, זאת תוך הבטחת שימוש מלא ושוויוני של אנשים בעלי מוגבלויות במתחמים השונים ובשירותים הניתנים בהם.

אחריות

3. מנהלי הפרויקטים אחראים לביצוע ההוראה באמצעות מורשה נגישות מבנים, תשתיות וסביבה (מורשה מתו"ס) ומורשה נגישות השירות. אחריות לבקרה על ביצוע ההוראה מוטלת על ראשי ענפי הפרויקטים והאדריכל הראשי.

הגדרות

להלן הגדרות לענין נוהל זה:

4. נגישות – כמוגדר בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות: אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת המקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתוכנית ובפעילות המתקיימות בהם, והכל באופן שוויוני, עצמאי ובטיחותי.

5. מקום ציבורי - מקום או חלק ממקום, העומד לשימושו של כלל הציבור או חלק בלתי מסוים ממנו, או/ו מקום שבו ניתן שירות לכלל האוכלוסייה ולמבקרים במקום.

6. מתקני צה"ל מונגשים – מתקן צבאי הבנוי במקרקעין צבאי אשר בו ניתן שירות

ציבורי, והמשמש למטרות הבאות -

- מרפאות ומרפאות מומחים;
- אולמות הדרכה והתכנסות;
- בתי משפט צבאיים;
- לשכות גיוס;
- בתי כלא לקהל המבקר עצורים/ אסירים;
- חדרי אוכל (מעל 25 מקומות);
- מועדונים ושקמיות;
- בתי כנסת;
- מרכזי רווחה;
- אולמות ספורט ומגרשי ספורט;
- בריכות שחייה;
- מערכי כניסה למחנות
- כל מבנה אשר משמש אוכלוסייה שאינה גם שאינה צבאית.

7. נגישות פיסיית – תתוכנן ע"י האדריכל של המבנה, אשר ילווה במורשה נגישות מבנים, תשתיות וסביבה בנויה (מורשה נגישות מתו"ס).

8. נגישות שירות – יישום התאמות הנגישות לשירות כולל התאמות לנהלים והליכים, ריהוט וציוד מותאמים, שילוט והעברת מידע, מערכות עזר לבעלי מוגבלות חושית וכדומה. תתוכנן ע"י אדריכל המבנה ובכפוף להנחיות מורשה נגישות שירות מטעם המזמין ובהתאם לצרכי התכנון, בכפוף להוראות, החוקים, התקנות והנהלים.
9. תכנית נגישות - תכנית הכוללת תשריט נגישות כמפורט בנספח.

עקרונות תכנון הנגישות

10. תכנון הנגישות הינו חלק אינטגרלי בתהליך תכנון הפרויקט.
11. הבטחת הנגישות תתקיים הן במישור הנגישות הפיזית של הסביבה הבנויה והן במישור נגישות השירות.
12. מבני המחנה ושטחי החוץ במתחמי הבסיס יהיו נגישים לאנשים עם מוגבלות.

הנחיות התכנון – כללי

13. הנחיות התכנון מתייחסות להיבטים הבאים בכל מבנה -
- א. חנייה; כניסה נגישה לבניין; משטחי תפקוד: מפלסים ושיפועים, מכשולים; דרכים נגישות, פרוזדורים, מעברים ופתחים; מדרגות; מעליות; שירותים תברואתיים; מתקני שתייה; תאורה ומתגים; מערכת התראה; אקוסטיקה ומערכות כריזה; שילוט; מערכות עזר ללקויי שמיעה; ריהוט קבוע (עמדות שירות/ דלפקים) וכדומה.
- ב. המבנים יתוכננו בכפוף לתקנים הישראליים לרבות ת"י 1918 על חלקיו השונים והרלבנטיים לפרויקט.

מערך הכניסה למחנה-מחנה חדש

14. תאי בידוק בטחוני בכניסות למחנה יכללו תנאים פיזיים מתאימים על-מנת לקיים בידוק שוויוני, מכובד ומוצנע, עצמאי ובטיחותי המאפשר כניסת אנשים עם מוגבלות.

15. בצמוד לשערים הראשיים, בחלקם החיצוני, יוצב שלט המפרט מידע בסיסי על תנאי הכניסה למחנה ודרכי תקשורת. שלט זה יהיה מואר כדי לאפשר קריאה בחושך.
16. בצמוד לשערים, מצד המחנה, יהיו שלטים למידע והתמצאות. שלטים אלו יכללו מידע בסיסי על מתחמי המחנה ומיקומם, דרכי גישה נגישים, אזורי חניה כולל הפניה לאזורי חניה נגישים, ודרכי תקשורת.
17. השלט יכלול מפת התמצאות ובה סמלים שישולבו בהמשך בשילוט המוצב לאורך דרכי הגישה במחנה. השלט יואר כדי לאפשר קריאה בחושך.

מערך השילוט

18. השילוט במחנה יענה על הנדרש בתקנות ובתקנים, ולרבות הוראות ת"י 1918 חלק 4 בסעיף ה'1' "בניין ציבורי חדש" סימן ו'- שילוט וכן תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), פרק ד' בפרט.
19. עיצוב - שילוט בכלל אתרי המתחם יהיה זהה בעיצובו, כדי לאפשר התמצאות הציבור במקום. מערך שילוט אחיד שיכלול סימנים (אותיות, מספרים וסימלול) אחידים, עקביים, מקובלים ותוך הקפדה על נראות ובולטות.
20. שילוט מישושי - מערך השילוט יכלול שלטים מישושיים - בהתאמה לנדרש בתקנות ובתקנים כאמור בסעי' 18.

דרכים נגישות

21. מערך "דרכים נגישות" במתחם, יבטיח התמצאותו ותנועתו של אדם עם מוגבלות במתחם, החל משערי הכניסה/היציאה שבגבול המחנה, לרבות חניוני הרכב, תחנות הסעה ציבורית, דרך הרחבות הציבוריות במתחם ואל הכניסות הראשיות של מבני ומתקני המחנה.

22. לאורך דרכי הולכי הרגל במחנה, תוגדר "רצועת הליכה", אשר תאפשר תנועת הולכי רגל רציפה, לרבות תנועת אנשים עם מוגבלות.
23. עיצוב מערך הדרכים יבטיח נגישות אנשים עם מוגבלות ראייה ויכלול אמצעי הכוונה - שולי דרך מסומנים בצבע קונטרסטי, פסי הכוונה 'סימני אזהרה מישושיים לפני מכשולים ולפני מעברי חציה וכן הארה נכונה.
24. עיצוב ופיתוח השטח יתוכננו באופן המונע מכשולים, הצבת עצמים בולטים במשטחי ההליכה, תמרור, ריהוט חוץ וכדומה.
25. תכנון יבוצע בכפוף לת"י 2279 – התנגדות להחלקה של משטחי הליכה.

שירותי תחבורה נגישים וחניות נגישות

26. מקום להורדת נוסעים עם מוגבלות והעלאתם לרכב יובטח סמוך ככל הניתן לכניסות המחנה. מקומות אלו יתוכננו בהתאמה לנדרש בת"י 1918 חלק 2, העוסק באזורי העלאת נוסעים.
27. חניות נגישות תובטחנה בהתאמה לנדרש בתקנות תכנון והבנייה, התוספת השניה ולת"י 1918 חלק 2. החניות הנגישות תמוקמנה סמוך ככל הניתן לכניסות המבנים המוגדרים "מבני ציבור" ומרחק החניה לכניסה לא יעלה מעל 50 מ'.

ריהוט חוץ ומתקני חוץ

28. ריהוט חוץ ומתקני חוץ המשולבים בדרכי המחנה המשרתות את המתחם יענו על הנדרש בתקנה שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמה לנגישות אתר) והוראות ת"י 1918 חלק 2, הנוגעות לרהיטי חוץ ומתקני חוץ.
29. הנחיות התכנון לנגישות עבור מבני ציבור, מחייבות בתכנון המבנים/המכלולים הבאים:

1	מרפאות מומחים	בהתאם להנחיות מוסדות בריאות
2	אולמות הדרכה והתכנסות	בהתאם לתקנות מבני ציבור

3	בתי משפט צבאיים	בהתאם לתקנות מבני ציבור
4	לשכות גיוס	בהתאם לתקנות מבני ציבור
5	חדרי אוכל (מעל 25 מקומות)	בהתאם לתקנות מבני ציבור
6	מועדונים ומזנונים	בהתאם לתקנות מבני ציבור
7	בתי כנסת	בהתאם לתקנות מבני ציבור
8	מרכזי רווחה	בהתאם לתקנות מבני ציבור
9	אולמות ספורט ומגרשי ספורט	בהתאם לתקנות מבני ציבור
10	בריכות שחייה	בהתאם לתקנות מבני ציבור
11	כל מבנה המשמש אוכלוסייה אזרחית	בהתאם ליעוד

הקלות בתכנון נגישות

30. ניתן לקבל הקלות בתכנון נגישות לאנשים עם מוגבלויות במקרים שלהלן. בכל מקרה, החרגה ופטור של מבנה תיעשה בתיאום עם האדריכל הראשי :

- מבנה מגורים סטנדרטי- יתוכנן חדר מגורים אחד בקומת הקרקע מותאם, לרבות תא שירותים ותא מקלחת מותאמים.
- יחידות לוחמות - ביחידות אשר פעילויותיהן מחייבות כ"א ללא כל מוגבלות, אין צורך בהסדרת נושא הנגישות במבנים, המשרתים אך ורק את אנשי היחידה. לא כך במבני היחידה המיועדים לשמש ציבור רחב יותר אשר אינו לוקח חלק בפעילויות אלה.
- מחנות/ מבנים ארעיים בזמן לחימה - בעת מצב חירום או לחימה מתמשכת, כאשר היעד הינו הקמת מתקנים ארעיים תוך זמן קצר ומתן מענה מבצעי, אין חובה לעמוד בדרישות הנגישות. יחד עם זאת, מרגע שנסתיים מצב החירום, ובמידה שקיימת דרישה להמשך קיומו של המתקן, יש למסד אותו בהתאם לדרישות הנגישות.
- מתקנים מיוחדים - הקלות המתייחסות למתקנים אשר אינם באים לידי ביטוי בהוראה זו, יש להביא לדיון בפני האדריכל הראשי בענף ההנדסה באגף ההנדסה והבינוי, ולהציג סיבות המתבססות על מניעה הנדסית, סוג ומיקום הפעילות במבנה ו/או במתחם.

31. קביעת הקלות בתכנון נגישות לאנשים עם מוגבלויות כפופה להחלטת האדריכל הראשי והינה סופית ומוחלטת. יש לפעול לפיה בתהליך התכנון. לא יאושר תכנון מתקן הדורש תכנון נגישות שלא תבוצענה בו ההתאמות הדרושות בחוק, בניגוד לכתוב בהוראה זו ו/או בניגוד להחלטות האדריכל הראשי.

תכנון הנגישות ואישור תכניות נגישות למבנים, מתקנים וחצרי המחנה

תחומי אחריותו של מורשה נגישות מתו"ס:

32. היוועצות במורשה נגישות השירות וקביעת התאמות הנגישות הנדרשות בשיתוף האדריכל.

33. עריכת נספח נגישות כנדרש ע"י נציבות לשוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ואישורו מול המזמין - מדור אדריכלות באגף ההנדסה והבינוי

34. פירוט במלל ובתרשימים את הנחיותיו של מורשה הנגישות להתאמות הנגישות הנדרשות במבנה / במתקן המסוים.

35. בקרה על התכנון בכל הקשור להתאמת המבנים לדרישות הנגישות - מורשה הנגישות יוציא אישור בכתב לתכניות המתכנן הראשי והמתכננים הרלוונטיים בהיבט הנגישות.

36. פיקוח עליון על התאמות הנגישות באתר והוצאת אישור לביצוע בפועל של התאמות הנגישות הנדרשות, טרם אכלוס והפעלת המבנה/המתקן.

תחומי אחריות המתכנן הראשי:

37. יערוך "תשריט נגישות" אשר יכלול ביטוי גרפי להתאמות הנגישות הנדרשות בפרויקט המסוים, על פי הוראות מורשה הנגישות לעיל ובכפוף להוראת מסמך זה.

38. תכנית הנגישות הכוללת את "תשריט הנגישות" ונספח הנגישות תובא לאישור האדריכל הראשי.

ארז כהן

סמנכ"ל ור' אגף ההנדסה והבינוי

ר' האגף חתום על המקור

תשריט נגישות יכלול, בין השאר, את סימון האלמנטים הבאים:

1. במפת איתור העבודה (תכנית פיתוח) יצוינו בין השאר:
 - דרך נגישה מהשטח הציבורי הסמוך, מהחניות וממקום הורדת והעלאת נוסעים לבניין.
 - מדרכות, שבילים, מדרגות, כבישים.
 - קווי גובה, מפלסים בתחילת כביש, במשטחי ביניים ובסוף כל כביש, רוחב דרך וכביש.
 - מפלסים בתחילת כל מהלך מדרגות, במשטחי ביניים ובסוף כל מהלך מדרגות.
 - בתי אחיזה לכבישים בתי אחיזה למדרגות.
 - משטחי אזהרה במדרגות ומול מכשולים.
 - תוואי סימן מוביל תוך ציון סוג הסימן בבניין בו הוא נדרש.
 - חניות נגישות לרכב רגיל וחניות נגישות לרכב גבוה. מיקום תמרור 437; ממדי החניות ומשטחי התפקוד שלצדם. הנמכת מדרכה בין מפלס החניה והמדרכה
 - מיקום "מכשולים" מחוץ לרצועת ההליכה, הצהרה כי "מכשולים בדרך" ברצועת ההליכה יוצבו בתנאים המחויבים בת"י 1918 חלק 1.
 - מעקות בטיחות מול שבילים הפוגשים מדרכה בניצב לציר ההליכה.
 - ציון מפלס הרצפה לפני כל פתח כניסה ויציאה לרבות אל חצר.
 - רוחב מעבר פנוי במעבר צר, בשער להולכי רגל, רוחב מעבר פנוי בצד מחסום אוטומטי לרכב.

2. יש להשתמש בחומרים מתאימים לתנועת אנשים עם מוגבלויות.
 - בתכנית הבנייה של קומות הבניין יצוינו כל האמור לעיל ובנוסף:
 - מפלס הרצפה לפני ואחרי כל פתח כניסה ויציאה חיצונית למבנה.
 - מפלסי הקומה ומפלסים נוספים בקומה.
 - רוחב פרוזדורים ומעברים צרים.

- רוחב דלתות ופתחים נגישים.
- מפלסים בתחילת כל מהלך מדרגות, במשטחי ביניים ובסוף כל מהלך מדרגות.
- תוואי סימן מוביל תוך ציון סוג הסימן בבניין בו הוא נדרש.
- רוחב ואורך תא מעלית או מעלון אנכי, היה ומתוכננים.
- מיקום דלתות המעלית הערה לפיה המעלית תעמוד בדרישות ת"י 2481 חלק 70 ותהיה מטיפוס 2 לפחות (אלא כאשר נדרשת מעלית מטיפוס 3).
- הצהרה כי דלתות זכוכית וחלונות זכוכית יסומנו לפי הנדרש בפרט 8.79 בחלק ח'1.
- ציון מיקומם של תאי שירותים נגישים ולפי העניין מיקומם של תאי מקלחות נגישות, ותאי מלתחות נגישים.
- פירוט נוסף של התא יופיע בתכנית בקנה מידה 1:50 תוך ציון מיקום אביזרים בתא וממדי התא, איזומטריה של מאחזי היד ליד האסלה.

3. דרישות נוספות לשימושים ייחודיים יכללו בין השאר התייחסות למרכיבים הבאים:

- בחניון מקורה - סימון חניות נגישות לרכב רגיל וחניות נגישות לרכב גבוה; מיקום תמרור 437, ממדי החניות ומשטחי התפקוד שלצדם, והנמכת מדרכה בין מפלס החניה והמדרכה.
- מקומות להתקהלות - מקומות ישיבה מיוחדים, מספר ומיקום בתי שימוש נגישים.
- אולמות כינוסים/הקרנה - חתך המראה עמידה בדרישת זווית ראייה אנכית של צופה ממקום ישיבה מיוחד אל המסך.
- חדרים של יחידות אחסון מיוחדות - כמות, תכנון נגיש כולל מערכי ריהוט.
- מרכז ספורט: מקלחות, מלתחות.